

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Distriktskommune 3.0 – tett på distriktskommunene

Oslo, 1. juni 2023

Jostein Brobakk, Ruralis

Arild Gjertsen, Nordlandsforskning

DK 3.0: Bakgrunn

- Samskappingsprosjekt:
 - 6 distriktskommuner, to fylkeskommuner, to statsforvaltere, KDD og Distriktssenteret
- «Bedre samfunnsutvikling gjennom forenkling av kommuneplanleggingen i de minste kommunene»
- Mangelfull planlegging grunnet kapasitets- og kompetanseutfordringer – behov for forenkling
- Nasjonal survey (<2500 innb.):
 - Ni av ti kommuner 9 av 10 sier at «statlige myndigheters krav til samfunnsplanlegging oppleves som omfattende og vanskelig å oppfylle» (jfr. MENON-rapporten fra 2022 om lovoppfyllelse)
 - Mer krevende over tid
 - Samfunnsdelen – kapasitet
 - Arealplan – kompetanse

DK 3.0: Forenkling

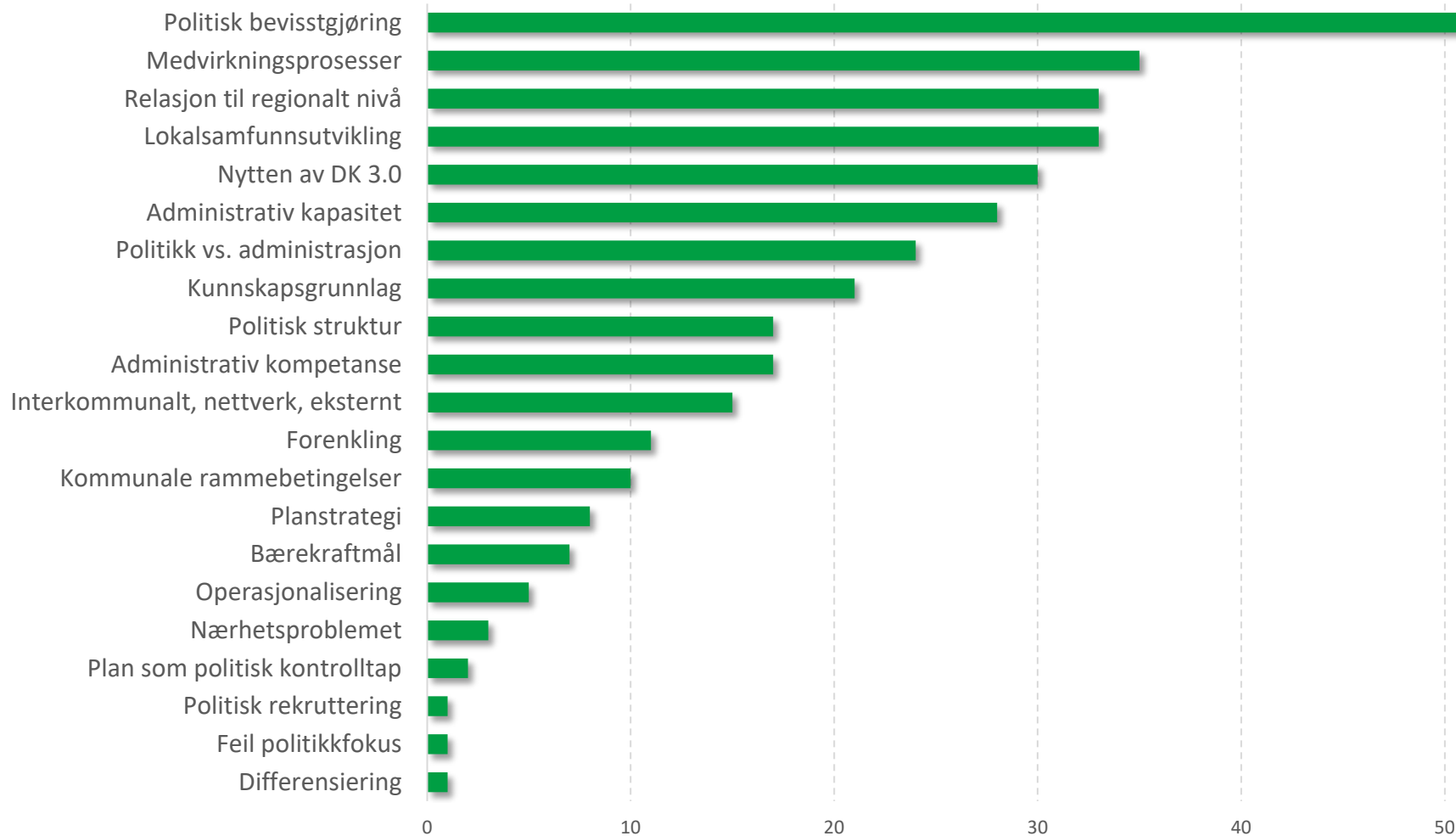
- Forenkling kan innebære
 - Strukturelt nivå – lettelser og differensiering, f.eks. lov- og innholds krav
 - Aktørnivå – i tillegg, se på antall planer, omfang -> «opprydding»
- Planer i en skuff er bortkastede ressurser → plan som effektivt styringsverktøy
- Temadreining i løpet av prosjektperioden: forbedring, utvikle lokal plankultur, «rydding» i planverket
 - MEN – like fullt viktig å tenke forenkling (strukturelt nivå og aktørnivå)
- Mobilisering av folkevalgte
- Samarbeid politisk-administrativt nivå

DK 3.0: Eks. på data og analyse

- Frokostkaffemøter

samtidig
statsforvalteren kommunedirektør administrasjonen
samfunnsdelen planforum behandling samfunnsplan
gjennomføre representanter planstrategi
ønsker formannskapet planer formannskap
kompetanse politikerne
konstituering politisk vanskelig prosessen
utvalg felles kommunestyret forståelse
medvirkning folkevalgte utfordring sammen
kapasitet internt
arbeid antall innspill arbeidet kunnskap
relevant vedtak jobber kommunen godtgjørelse
representant prosess interessant samarbeid
gruppa kommunens eksempel spørsmål
kunnskapsgrunnlag

Frokostkaffemøter – dominerende tema

Analytisk tilnærming – hva trengs?

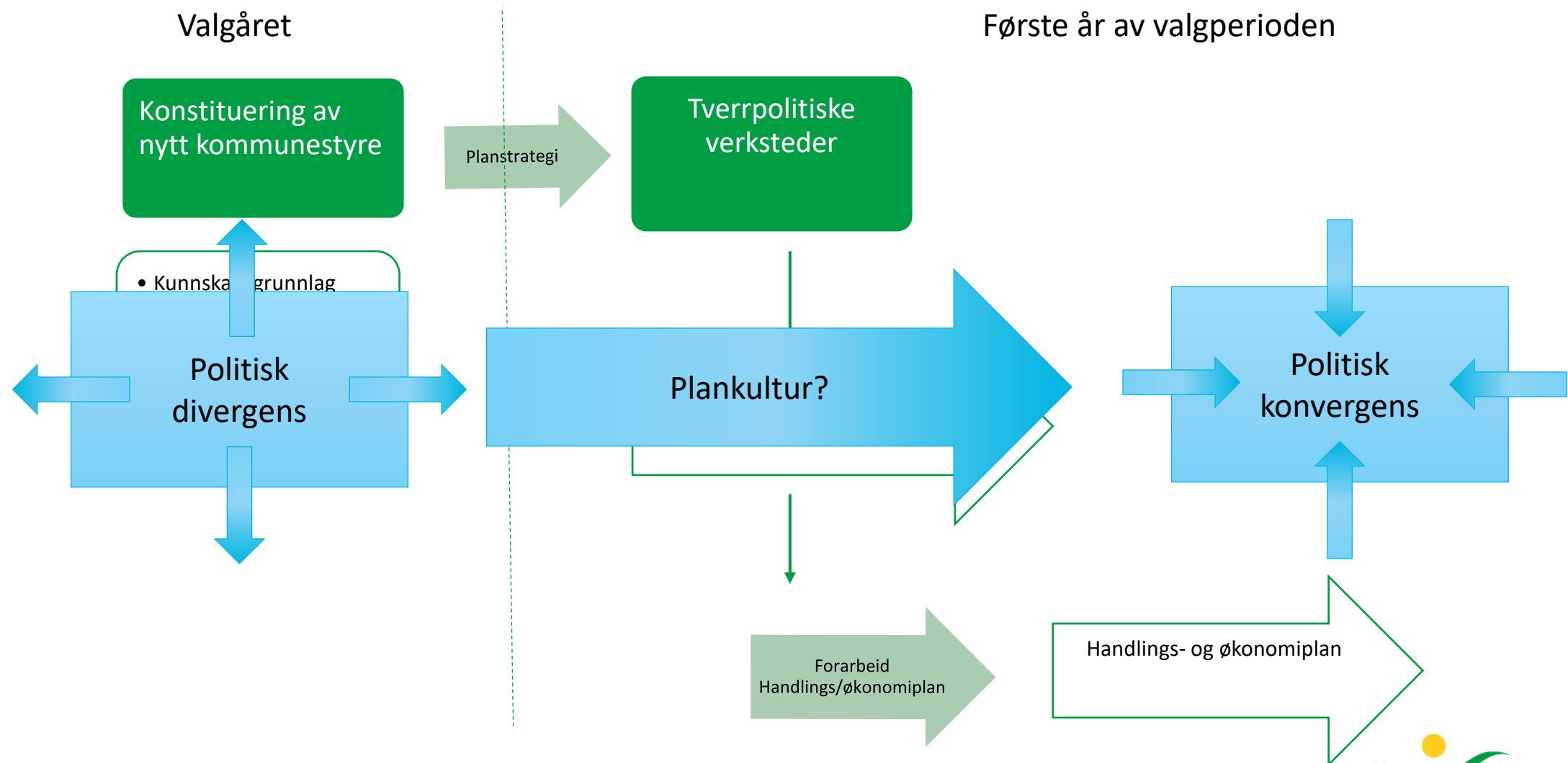
- Planstrategi («rydding»)
- Konkretisering av planprogram (fra drift til styring) – ref. Kommuneloven
- Koble plan, økonomiplan, budsjett
- Bærekraftperspektivet

- Forholdet politikk-administrasjon
- Metodikk og ressurser til gjennomføring («hyllevare»)
- Medvirkning: lokal tilpasning, inkludering, kapasitet
- Interkommunalt samarbeid
- Veiledning og nettverk (fylkeskommunen)

- Bevisstgjøring – plan som styringsverktøy
- Rolleforståelse: styring eller drift?
- Politisk mobilisering (inkl. folkevalgtopplæring)

Hyllevarer og skreddersøm

Hyllevarer kan gi kommunene verktøy som bidrar til mer effektiv plangjennomføring, sikre lovoppgjørelse og forbedre veiledningen

- Standardisering – statlige veiledere/retningslinjer («godt nok»)
- Plantakt (eks. komme tidlig i gang med planstrategien i ny valgperiode)
- Prosessverktøy og Distriktssenterets webveileder

Skreddersøm er nødvendig (ref. NOU 2023:9 – Likt ansvar, ulike *forutsetninger*)

- Kommunene er unike: Demografi, økonomi, ressurs- og kompetansegrunnlag, næringsliv, politisk sammensetning, mv.
- Lokalt handlingsrom (behovsdreven planlegging, jfr. PBL §3-1)
- Samfunnsutviklerrollen (Kommune 3.0: samskapingskommunen)

Anbefalinger – kommunalt nivå I

- Bruke planstrategien aktivt
 - Forenkling i planverket («rydding») – antall planer, omfang, rulleringer, prioriteringer
 - Viktig å komme tidlig i gang i ny valgperiode
- Etablere gode arenaer
 - Politisk verksted
 - F.eks. kommuneinternt planforum
- Interkommunale løsninger
 - Lite benyttet (jfr. NOU 2023:9)
 - Plankontor (gjerne virtuelt) – styrke kompetansemiljø
 - Regionale arealplaner
- Folkevalgtopplæring
 - Politikerne styre gjennom planverk (jfr. KommuneLoven)

Anbefalinger – kommunalt nivå II

- Rolleavklaringer
 - Politikere – styre gjennom planverk
 - Administrasjonen – fyller på med faglig innhold
 - F.eks. se på delegeringsreglementet
- Benytte det lokale handlingsrommet – (relativt få absolutte plankrav i loven)
 - Spenning mellom lokalt selvstyre og sentralmakten, særlig i arealspørsmål
- Tidlig dialog med fylkeskommune og statsforvalter
- Benytte tilgjengelige veiledningsmuligheter
 - Prosessverktøy
 - Planveiledning

Anbefalinger – «de gode hjelperne»

- Tydeliggjøring av veiledningsrollen (FK)
 - Jfr. NOU 2023:9
 - Spissede veiledningsteam
- Dialog som oppfattes som reell (SF)
 - Generalistkommunen i møte med den sektoriserede stat
- Arenaer og nettverk (FK)
 - Kommuner med liknende utfordringsbilde
- Differensierte veiledere og småkommuneperspektiv (nasjonalt nivå)
 - Inkl. språkformuleringer

Avslutning

- Distriktskommune 3.0 har blant annet vist og resultert i...
 - etablering av nettverk
 - økt bevissthet om de små distriktskommunenes utfordringsbilde
 - nyttig erfaringsutveksling oppover og nedover i systemet – og på tvers mellom deltakerkommunene
 - at «de gode hjelperne» spiller en viktig rolle – og gjør mye bra!
 - uttesting av konkrete organisasjonsendringer og nye arbeidsmåter

→ Eksempel: Holtålen kommune